

з яких неможливо застосовувати на практиці. Також, не завжди дотримується логічна послідовність застосування програмно-цільового методу, що призводить до невиконання бюджетних програм.

Отже, рівень бюджетного планування залежить від: чіткого формулювання мети і завдань, які ставить перед собою держава; достовірності тієї інформації, яка використовується в бюджетному плануванні; методів, які застосовуються у бюджетному плануванні. А недооцінка його ролі у бюджетному процесі, як правило, призводить до негативних наслідків, таких як посилення податкового тиску, зниження рівня економічної активності та скорочення надходжень до бюджетів різних рівнів, а також – до неефективного та безконтрольного використання бюджетних коштів.

Література:

1. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України: підруч. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 608 с.
2. Юрій С. І., Стоян В. І., Мац М. Й. Казначейська система: підруч.: Тернопіль: Економічна думка, 2002. 394.
3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 670 с.
4. Коробко Г. О., Жолобнюк Н. В. Використання зарубіжного досвіду бюджетного планування в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64534.do
5. Жибер Т. В. Удосконалення процесу бюджетування в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 76-81.
6. Савчук С. В. Теоретичні підходи до планування місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2013. № 2. С. 93-103.

Троян Оксана Йосипівна

ст. гр. Фзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В. П.

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Бюджету належить провідне місце у системі регулювання економіки, створенні сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку економіки та забезпеченні макроекономічної рівноваги. Централізація коштів у ньому має важливе економічне і політичне значення, дає змогу маневрувати фінансовими ресурсами держави, зосереджувати їх на важливих напрямках економічного й соціального розвитку. Таким чином, бюджет є невід'ємною частиною ринкових відносин і важливим

інструментом здійснення фінансової політики держави. Однак, використання бюджету для виконання конституційно визначених повноважень і зобов'язань держави вимагає забезпечення стабільності та реальності формування його доходів. Саме від послідовності й прогнозованості політики у сфері доходів бюджету значною мірою залежать можливості держави щодо фінансування суспільних благ і послуг та досягнення на цій основі соціально-економічного розвитку країни. Зважаючи на це, наукові дослідження з проблематики формування дохідної частини бюджету є актуальними і потребують уваги вчених.

Питання теорії та практики формування доходів бюджету держави доволі широко висвітлені у науковій літературі і представлені працями класиків економічної науки В. Петті, А. Пігу, А. Сміта, А. Тюрго, а також сучасних вчених С. Булгакової, В. Дем'янишина, О. Кириленко, І. Луніної, Ц. Огня та інших. При цьому, якщо у перші роки незалежності країни спостерігався сплеск уваги наукової спільноти до вивчення теоретичних засад доходів бюджету, то в сучасний період публікації такого плану мають поодинокий характер. Між тим, в умовах динамічного макроекономічного середовища, появи нових загроз та ризиків його дестабілізації, принципи та методи формування доходів бюджету держави вимагають постійної уваги.

Ознайомлення з науковими поглядами й теоретичними узагальненнями вітчизняних економістів вказало на відсутність узгодженого єдиного підходу до трактування сутності доходів бюджету. Як зазначає В. Дем'янин, «більшість науковців зосереджують свою увагу на прагматичних питаннях наповнення бюджетів, не вдаючись до глибокого дослідження їхньої сутності, принципів ...внаслідок чого не можливо дати якісну оцінку сформованій у державі системі доходів» [1, с. 68]. Багатоаспектність доходів бюджету як складного явища економічної дійсності пояснює наявність у наукових джерелах численних підходів до трактування їх сутності. В економічному словнику за редакцією О. Архипова вони трактуються як доходи, які формуються на податковій і неподатковій основі, а також з безкоштовних перерахувань у відповідності до бюджетно-податкового законодавства і централізуються до бюджетів різних рівнів [2]. У Бюджетному кодексі України доходи бюджету визначаються як усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством [3]. Наведені дефініції поверхово характеризують сутність доходів бюджету, наголошуючи тільки на методах їхнього формування.

Частина науковців характеризує зміст доходів бюджету у взаємозв'язку із функціями держави. О. Длугопольський визначає доходи бюджету як частину доходів державного сектору економіки. Останні, на його думку, являють собою фіскальні (від лат. *fiskalis* – державна казна)

надходження, які акумулюються в державному бюджеті та інших фондах грошових ресурсів, підпорядкованих державі, з метою їх подальшого використання для реалізації державою своїх функцій [4, с. 222-223]. О. Західна, Л. Петик, О. Щур-Живко характеризують доходи бюджету як фінансову базу функціонування держави. Відтак політична, економічна та соціальна діяльність держави передбачає державні доходи як об'єктивну необхідність та закономірну реальність [5, с. 714]. М. Карлін характеризуючи доходи бюджету, визначає їх як «...сукупність грошових надходжень до централізованого фонду фінансових ресурсів держави, які використовуються нею для виконання її основних завдань і функцій» [6, с. 28].

На думку І. Чугунова та О. Зварича, розглядати доходи бюджету лише як фінансову основу для виконання державою своїх функцій недоречно, адже їх функціональне призначення значно ширше. Завдяки доходам держава здійснює перерозподіл фінансових ресурсів у суспільстві на користь тих чи інших груп населення, галузей та територій, а тому їх доцільно характеризувати як один із важливих елементів фінансового регулювання економічного розвитку. Доходи бюджету визначають напрями використання накопичень, які утворились в результаті господарювання, регулюють попит, виробництво та споживання [7, с. 3].

Проте, більшість науковців характеризують доходи бюджету з погляду економічної категорії. Так, автори підручника «Фінанси» визначають доходи бюджету як частину централізованих фінансових ресурсів держави, які виражають економічні відносини ...у процесі формування фондів грошових коштів, надходять у розпорядження органів державної влади та управління і потрібні для виконання державою відповідних функцій [8, с. 159]. Поділяючи такий підхід, Ю. Касперович додає, що сучасна теорія державних фінансів розглядає доходи бюджету, які формуються переважно за рахунок платників податків, є своєрідною платою за послуги, які надає держава [9, с. 254].

За методикою Міжнародного валютного фонду, доходи являють собою збільшення чистої вартості активів внаслідок здійснення операцій. Основними джерелами сектору державного управління при цьому визначені: податки на інші обов'язкові трансферти; доходи від власності, отримувані у зв'язку із володінням активами; продаж товарів та послуг; добровільні трансферти від інших інституційних одиниць [10, с. 57].

На наш погляд, найбільш вдалою з точки зору розкриття сутності доходів бюджету є дефініція, запропонована В. Дем'янишином. Наголошуючи на багатоаспектності цього об'єктивного економічного явища, вчений трактує його комплексно за сутністю, змістом, формою прояву. При цьому він зазначає, що за змістом доходи бюджету являють собою конкретний обсяг бюджетних коштів, нагромаджених в загальному

і спеціальному фондах, а за формою – суму бюджетних коштів, мобілізовану державою ... в обсягах, необхідних їй для виконання своїх конституційних повноважень і функцій [1, с. 71].

Формування доходів бюджету на практиці не можливе без використання відповідної методології та фінансового інструментарію. Зауважимо, що на відміну від трактування сутності доходів бюджету, яке характеризується наявністю багатьох підходів, погляди науковців на методи їхнього формування практично збігаються. Більшість теоретиків і практиків погоджуються, що у процесі мобілізації доходів держава використовує як загальні методи, властиві усім суб'єктам фінансових відносин (доходи від продуктивної діяльності, від майна і державних угідь, запозичення), так і специфічні, властиві тільки їй (податковий та емісійний) [11, с. 104; 8, с. 158-159].

Таким чином, дискусійний характер трактування сучасною фінансовою наукою сутності доходів бюджету пояснюється, на наш погляд, складністю та багатоаспектністю цього об'єктивного економічного явища. Однак, у питанні методів формування цих доходів можна спостерігати однаковість поглядів вчених. Узагальнення наукових підходів до формулювання дефініції доходів бюджету дає нам підстави висловити власну позицію. Під доходами бюджету, на наш погляд, доцільно розуміти грошові кошти, які за допомогою загальних та специфічних методів акумулюються в основному централізованому фонді держави, надходять у розпорядження органів державної влади й управління і використовуються ними для виконання їхніх конституційно визначених завдань і функцій.

Література:

1. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с.
2. Словарь экономический / Буздалов И. Н. и др.; под ред. А. И. Архипова. Москва: ТК Велби Проспект, 2004. 624 с. URL: <http://docs.cntd.ru/document/451210768> (дата звернення 10.10.2018)
3. Бюджетний кодекс України: Закон від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 10.10.2018)
4. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора: Навчальний посібник. Київ: ВД Професіонал, 2007. 592 с.
5. Західна О., Петик Л., Щур-Живко О. Аналіз доходів та видатків Державного бюджету України. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С. 714-718.
6. Державні фінанси в транзитивній економіці: навч. посіб. / Карлін М. І. та ін.; за заг. ред. М. І. Карліна. Київ: Кондор, 2003. 220 с.
7. Чугунов І., Зварич О. Доходи бюджету як складова системи бюджетного регулювання. *Наукові праці НДФІ*. 2007. Вип. 1 (38). С. 3-13.
8. Фінанси: Підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. Київ: Знання, 2008. 611 с.

9. Касперович Ю. Доходи бюджету в умовах трансформаційних зрушень системи фінансово-економічного регулювання. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 10. Ч. 2. С. 254-259.

10. Manual on government finance statistics / International Monetary Fund. Statistics Dept. II, 2001. 230 p. URL: <http://www.imf.org>. (дата звернення 10.10.2018)

11. Кравчук Н. Я., Горин В. П., Ясеновська Т. Б. Фінанси: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 432 с.

Феделеш Михайло Михайлович

ст. гр. ФК-31, ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж»

Науковий керівник – к.е.н. викладач Грубінка І.І.

ВАЖЛИВІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для розбудови ефективної економіки кожна країна повинна максимально ефективно і раціонально використовувати свої ресурси. Одним з основних ресурсів нашої країни є земля, відповідно АПК України маючи в своєму розпорядженні такий ресурс має стати однією з провідних галузей народногосподарського комплексу України. Тому актуальним стає питання кредитного забезпечення цього комплексу, особливо з врахуванням сучасних умов, коли джерела фінансових ресурсів є обмеженими. Крім того АПК має величезне значення в контексті продовольчої безпеки держави і світової продовольчої кризи на тлі постійного збільшення світового населення. Слід відзначити, що зараз потреби сільськогосподарських підприємств в позикових коштів не задовольняються в повних обсягах, це пов'язано з одного боку із низьким рівнем фінансового стану більшості аграрних підприємств, високим рівнем їх дебіторської заборгованості. З іншої сторони потенційні кредитори – банки зараз відчують гострий брак фінансових ресурсів і мають проблеми з власною ліквідністю, тому їхні можливості кредитування є обмеженими.

Ми безперечно дотримуємось думки тих науковців і вчених [1, 2, 3], що стоять на позиціях того, що для розкриття цього потенціалу галузь АПК потребує особливого підходу з боку держави:

– цей підхід стосується перш за все фінансово-кредитної, податкової, бюджетної і цінової політики держави в цій галузі;

– особливу увагу, ми хочемо звернути перш за все на фінансово-кредитну політику і важелі впливу на основі неї на ефективну діяльність сільськогосподарських підприємств.